

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 71g/2018

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983, din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969 și din Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 octombrie 2000

CHIȘINĂU

11 iunie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 6 iunie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 11 iunie 2018, în camera de consiliu,

Prezintă următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate:
 - a textului „căsătoria se consideră încetată din momentul în care s-a înregistrat desfacerea căsătoriei la organele de stare civilă” din pct. 86 din Instrucțiunile privind modul de înregistrare a actelor de stare civilă în R.S.S. Moldovenească, aprobate prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983;
 - a articolului 40 din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969;
 - a articolului 166 alineatul (6) din Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 decembrie 2000,
ridicată de către dl Ghenadie Petcu în dosarul nr. 3-12/18, pendinte la Judecătoria Soroca, sediul central.
2. Excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 6 iunie 2018 de către dl judecător Petru Cocitov, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin hotărârea Judecătoriei Soroca din 3 septembrie 1998 a fost desfăcută căsătoria încheiată între dl Ghenadie Petcu și dna Natalia Petcu. Hotărârea a devenit irevocabilă pe data de 18 septembrie 1998.
4. La scurt timp, dl Ghenadie Petcu a depus la Oficiul Stării Civile Soroca o cerere prin care a solicitat înregistrarea divorțului. În baza cererii depuse de către Oficiul Stării Civile Soroca a fost intentată procedura de executare cu numărul 4-9.
5. Pe 6 decembrie 2014, dl Ghenadie Petcu i-a adresat Oficiului Stării Civile Soroca o cerere prin care a solicitat eliberarea certificatului de divorț în baza hotărârii Judecătoriei Soroca din 3 septembrie 1998.

6. Pe 6 decembrie 2014, Oficiul Stării Civile Soroca i-a eliberat dlui Ghenadie Petcu certificatul de divorț cu nr. 327, din aceeași dată, în care se menționa că căsătoria este desfăcută din anul 2014, luna decembrie, ziua 06.

7. Ulterior, dl Ghenadie Petcu a depus la Oficiul de Stare Civilă Soroca o cerere prin care a solicitat corectarea pct. 13 din certificatul de divorț nr. 327 din 6 decembrie 2014, în sensul în care data desfacerii căsătoriei să fie data pronunțării hotărârii Judecătoria Soroca privind desfacerea căsătoriei. Prin răspunsul nr. 1426 din 21 februarie 2018 i s-a adus la cunoștință refuzul corectării certificatului de divorț.

8. Pe 22 februarie 2018 dl Ghenadie Petcu a intentat o acțiune împotriva Oficiului de Stare Civilă Soroca, prin care a solicitat anularea actului administrativ.

9. În cadrul ședinței de judecată, dl Ghenadie Petcu a ridicat excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983, din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969 și din Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 octombrie 2000.

10. Prin încheierea din 30 mai 2018, Judecătoria Soroca, sediul central, a admis excepția de neconstituționalitate și a dispus trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

11. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

„Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”

Articolul II

„(1) Legile și celelalte acte normative rămân în vigoare în măsura în care nu contravin prezentei Constituții.

[...]”

12. Prevederile relevante din Instrucțiunile privind modul de înregistrare a actelor de stare civilă în R.S.S. Moldovenească, aprobate prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983, sunt următoarele:

„86. Înregistrarea desfacerii căsătoriei în temeiul unei hotărâri a instanței judecătorești se efectuează de către organul de stare civilă pe baza declarației atât a ambilor soți, cât și a unuia dintre ei.

În caz de înregistrare a desfacerii căsătoriei pe baza declarației, făcute numai de către unul din soți, căsătoria se consideră încetată, dar celălalt soț, până la primirea certificatului de desfacere a căsătoriei, nu are dreptul să înregistreze o nouă căsătorie.

Căsătoria se consideră încetată din momentul în care s-a înregistrat desfacerea căsătoriei la organele de stare civilă.”

13. Prevederile relevante ale Codului căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969 sunt următoarele:

Articolul 40

Momentul încetării căsătoriei în caz de divorț

„Căsătoria se consideră încetată din momentul înregistrării desfacerii căsătoriei la organele de înregistrare a actelor de stare civilă.”

14. Prevederile relevante ale Codului familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 octombrie 2000, sunt următoarele:

Articolul 39

Momentul încetării căsătoriei

„(1) În cazul desfacerii căsătoriei la organul de stare civilă, aceasta încetează din ziua înregistrării divorțului, iar în cazul desfacerii căsătoriei pe cale judecătorească - din ziua când hotărârea instanței judecătorești a rămas definitivă.

[...]

(3) Instanța judecătorească este obligată să transmită, în termen de 3 zile de la data când hotărârea privind desfacerea căsătoriei a rămas definitivă, o copie a acesteia organului de stare civilă din raza ei teritorială.”

Articolul 166

„[...]

(6) Căsătoria desfăcută pe cale judecătorească până la intrarea în vigoare a prezentului cod se consideră desfăcută de la data înregistrării divorțului la organul de stare civilă.

[...]

15. Prevederile relevante ale Legii nr. 100 din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă sunt următoarele:

Articolul 4

Înregistrarea de stat a actelor de stare civilă

„(1) Înregistrarea de stat a actelor de stare civilă este stabilită în scopul protecției drepturilor patrimoniale și personale nepatrimoniale ale persoanelor, precum și în interesul statului.

[...]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

16. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că normele de drept a căror constituționalitate este contestată sunt aplicabile în mod direct la judecarea cauzei care face obiectul litigiului principal.

Astfel, acesta menționează că desfacerea căsătoriei care a fost constatată printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă și care se bucură de autoritatea de lucru judecat nu mai poate fi pusă la îndoială de către oficiul stării civile.

17. Așadar, potrivit autorului excepției, certificatul de divorț, care este doar o transcriere a unui fapt stabilit printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă, nu trebuie să conțină alte date decât cele stabilite în mod expres în cuprinsul hotărârii instanței de judecată.

18. În opinia autorului excepției, prevederile contestate sunt contrare dispozițiilor articolelor 7 și 120 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

19. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

20. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității hotărârilor de guvern și a legilor, în prezenta cauză a Hotărârii Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești, a Codului căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969 (a se vedea, cu privire la actele legislative adoptate înainte de intrarea în vigoare a Constituției Republicii Moldova, Hotărârea Curții Constituționale nr. 17 din 4 iunie 2018) și a Codului familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 decembrie 2000, ține de competența Curții Constituționale.

21. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl Ghenadie Petcu în dosarul nr. 3-12/2018, pendinte la Judecătoria Soroca, sediul central, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

22. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie următoarele prevederi: textul „căsătoria se consideră încetată din momentul în care s-a înregistrat desfacerea căsătoriei la organele de stare civilă” din pct. 86 din Instrucțiunile privind modul de înregistrare a actelor de stare civilă în R.S.S. Moldovenească, aprobate prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983; articolul 40 din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969; articolul 166 alineatul (6) din Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 decembrie 2000.

23. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile contestate încalcă prevederile articolelor 7 și 120 din Constituție. În ciuda faptului că situația autorului excepției nu pare să fie afectată de dispozițiile legale contestate – având în vedere că acesta a depus o copie a hotărârii judecătorești de divorț la oficiul stării civile –, Curtea va da curs, totuși, sesizării trimise de către Judecătoria Soroca, sediul central.

24. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că norma incidentă în prezenta cauză cuprinde o soluție legislativă pentru situații tranzitorii, fiind aplicabilă exclusiv în cazul raporturilor juridice născute sub vechea reglementare, dar care nu și-au produs în întregime

efectele până la data intrării în vigoare a noii reglementări, *i.e.* Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 octombrie 2000.

25. Autorul excepției susține că prin aceste prevederi, adică prin articolul 166 alin. (6) din Codul familiei, este afectat principiul autorității de lucru judecat de care se bucură hotărârile judecătorești definitive.

26. Curtea menționează că principiul autorității de lucru judecat, care își are fundamentul în articolul 120 din Constituție, urmărește să garanteze stabilitatea soluției judiciare, precum și să asigure o bună administrare a justiției. Astfel, hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor prevăzute pentru aceste căi de atac se bucură de autoritatea lucrului judecat și, de regulă, nu mai pot fi contestate.

27. În contextul prezentei cauze, Curtea consideră că este necesar să se facă, mai întâi, o deosebire între autoritatea recunoscută hotărârilor judecătorești, prin care, ca urmare a unei proceduri în contradictoriu, se stabilesc drepturile părților dintr-un litigiu, și condiția înregistrării soluției judiciare la autoritatea competentă, în vederea recunoașterii statutului lor.

28. În acest sens, Curtea menționează că actele de stare civilă, care sunt înscrisuri autentice ce servesc la probarea faptelor de stare civilă, *i.e.* nașterea, adopția, stabilirea paternității, a căsătoriei sau a decesului, trebuie înregistrate în registrele statului, în vederea evitării fraudelor și a asigurării securității raporturilor juridice [a se vedea articolul 4 alin. (1) din Legea privind actele de stare civilă]. În general, simpla înregistrare la autoritatea competentă a unui fapt stabilit pe cale judecătorească nu constituie, în sine, o repunere în discuție a principiului *res judicata*. Însă, pentru că în prezenta cauză se afirmă că persoanele pot beneficia de efectele hotărârii judecătorești din momentul înregistrării și nu din momentul rămânerii definitive a acesteia, ar fi afectat principiul autorității lucrului judecat.

29. Curtea subliniază că autoritatea de lucru judecat nu reprezintă o regulă absolută, ci, dimpotrivă, un principiu care poate fi pus în balanță cu alte principii concurente. Acest fapt este recunoscut și de către legislator, prin articolul 449 din Codul de procedură civilă. Curtea observă aplicabilitatea acestei teorii inclusiv în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene. Spre exemplu, ea este formulată clar în concluziile Avocatului General L. A. Geelhoed, prezentate în *Ministero dell'Industria, del Commercio et dell'Artigianato v. Lucchini Siderurgica SpA*, pe 14 septembrie 2006, în cauza 119/05, unde s-a menționat că, în ciuda importanței majore a principiului autorității de lucru judecat, acesta nu se aplică în mod absolut (a se vedea pct. 37). Astfel, pentru a decide cu privire la excepția din prezenta cauză, Curtea trebuie să stabilească care este celălalt principiu concurent și ponderea celor două principii în asemenea situații, odată ce sunt puse în balanță.

30. Curtea menționează că în hotărârea *Brumărescu v. România* din 28 octombrie 1999 Curtea Europeană a stabilit că **unul dintre aspectele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice** (în engleză „*principle of legal certainty*”, în franceză „*principe de la sécurité des rapports juridiques*”), care reclamă,

inter alia, că acolo unde tribunalele au stabilit în mod definitiv o problemă, hotărârea lor nu **ar mai trebui pusă în discuție** [în engleză „*should not be called into question*”, în franceză „*ne soit plus remise en cause*”] (a se vedea § 61; și *Ryabykh v. Rusia*, 24 iulie 2003, § 51; și *Chengelyan și alții v. Bulgaria*, 21 aprilie 2016, § 31). Această rezervă de exprimare a Curții Europene se explică prin faptul că cerințele interesului general al comunității și exigențele protecției drepturilor fundamentale ale persoanei reclamă identificarea unui **echilibru corect** între principiile concurente.

31. Curtea menționează că securitatea raporturilor juridice poate constitui un aspect al mai multor principii. Pe de o parte, el reprezintă un aspect al autorității de lucru judecat, pe de altă parte, un aspect al ordinii publice, al bunei-administrații a serviciilor publice și al clarității în registrele autorităților publice, mai ales în situațiile tranzitorii. Așadar, Curtea trebuie să stabilească ponderea acestui principiu ca aspect al principiilor (intereselor) menționate.

32. Curtea reține faptul că necesitatea înregistrării faptelor de stare civilă iese în evidență în mod special în cadrul relațiilor civile, *e.g.* în cazul succesiunii legale a unui soț de către celălalt soț. În această din urmă situație, Curtea face trimitere la hotărârea *Marcks v. Belgia* din 13 iunie 1979, în care Curtea Europeană a menționat că principiul securității raporturilor juridice, care constituie un principiu inerent sistemului Convenției, nu-i impune statului obligația de a reexamina situațiile juridice care s-au stins înainte de pronunțarea acestei hotărâri (a se vedea § 58). Ulterior, în hotărârea *Fabris v. Franța* din 7 februarie 2013, Curtea Europeană a confirmat această teză, stabilind că protecția drepturilor dobândite anterior poate servi intereselor securității juridice, care constituie o valoare inerentă Convenției (a se vedea § 66).

33. Curtea subliniază că principiul securității raporturilor juridice, care face parte din principiile generale ale Constituției și ale Convenției, se manifestă atât în cazul drepturilor fundamentale ale persoanei, cât și în cazul interesului general al comunității. Primul aspect din prezenta cauză are în vedere certitudinea hotărârilor judecătorești definitive, în timp ce al doilea ține mai degrabă de ordinea publică în cazul situațiilor tranzitorii. Astfel, în prezenta cauză trebuie să se stabilească dacă o persoană poate invoca principiul autorității de lucru judecat pentru a se opune obligației ei legale de înregistrare în registrul de stare civilă a unui fapt juridic, în vederea asigurării ordinii publice (*i.e.* buna organizare a registrelor civile; menținerea drepturilor câștigate de către terți, ca în situația prezentată *supra*, în cauza *Marcks v. Belgia* din 13 iunie 1979).

34. În acest sens, Curtea consideră că în cazul în care s-ar neglija îndeplinirea acestei obligații, așa cum solicită autorul excepției, s-ar ajunge mai curând la satisfacerea unor interese private care nu cântăresc mai greu și care nu pot avea prioritate față de interesul general al menținerii ordinii publice, în sensul menționat mai sus. Dacă ar accepta această soluție, Curtea ar crea alte probleme de ordin juridic, *i.e.* incoerențe și incertitudini în cadrul derulării raporturilor juridice, pe care dispozițiile tranzitorii ale Codului familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 octombrie 2000, au urmărit să le evite.

35. Așadar, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinarea sa în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate:

- a textului „căsătoria se consideră încetată din momentul în care s-a înregistrat desfacerea căsătoriei la organele de stare civilă” din pct. 86 din Instrucțiunile privind modul de înregistrare a actelor de stare civilă în R.S.S. Moldovenească, aprobate prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești nr. 430 din 30 noiembrie 1983, publicate în *Veștile* nr. 1/17;

- a articolului 40 din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969;

- a articolului 166 alineatul (6) din Codul familiei, adoptat prin Legea nr. 1316 din 26 decembrie 2000,

ridicată de către dl Ghenadie Petcu în dosarul nr. 3-12/18, pendinte la Judecătoria Soroca, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 11 iunie 2018
DCC nr. 58
Dosarul 71g/2018